

KURTTUMMADE SÕBER.

Väljaandja:
Lõuna-Eesti Kurttumma-
de Selts „Sõprus“, Tartus,
Vallikraavi 19.

Vastutav toimetaja:
A. Suik.
Tegevtoimetaja:
P. Jürgens.

ILMUB 1 KORD KUUS.

Nr. 2 (3).

20. veebruar 1935.

Meie Riigi Sünnipäev. *st*

Kui meie seisatama jääme millegi suure asja juure, siis meie mõttes tekib tihti küsimus: millest see asi siia on saanud? Kui meie näiteks seisame mõne suure vahutava jõe ääres, siis meie silmi ette kerkib kaugel allikas, kust vesi voolama hakkab, nirisedes läbi kivikeste. Jalaga võib sealt üle astuda. Ja siin on ta nüüd nii lai, et teine kallas on kättesaamatul kaugusel. Ehk jälle kui vaatleme eneste elu — ammu's see oli, kui ema meid rinnanajal hellitas, nüüd oleme juba täiskasvanud mehed ja naised, kes iseenestele eluteed raiuvad.

Meile, inimestele, valmistab see teatavat rõõmu asjade ja sündmuste lähtekohtadeni tagasi minna. Meile teeb see headmeelt, täiskasvanud, väljaarenenud suuri asju, inimesi ja sündmusi vaadelda nii, nagu nad olid omas saamises, väikeses alguses.

Lähtekohad on tihti ka väga tähtsad, et nende juures vaimus viibida. Ja nii ei ole see mitte ainult meie elus ja mitmesuguste suurte asjade juures, vaid ka rahvaste elus. Iga rahvas mälestab tänutundega neid päevi omast ajaloost, mis teda pimedast ööst on aidanud päikesepaiste kätte jõuda, orjusest vabadusele — päevi, mis rahvaelu on uueks loonud.

Ka meil, väikesel rahval Läänemere kaldal on neid päevi, neid aegu olemas. Meil on mälestuspäevi, päevi, kus süda täitub tänutundega. 24. veebruar on üks niisugune mälestuspäev. Päev, mis on suureks päevaks meile. Mälestuspäev, mis räägib pimedusest valguse kätte jõudmisest, orjaööst vabadusele.

Orjaöö ja vabadus... Need sõnad

Konst. Päts.

Esimese valitsuse peaminister, praegune Riigivanema k. t.

on meile arusaadavad ja erilist selgitust ei vaja. Kuid tähtsam kui neist kahest asjast rääkida, on rääkida sellest ajast, kus vabadus omale alguse sai. Meile, eestlastele, on see aeg üks rahvuslik lähtekoht. Lähtekoht, mille peale tagasi mõeldes ka teatavad tunded eestlase rinnus põlema süttivad, lähtekoht, mil-

lest iga tõsise eestlase südamesse nagu eriline jõud hoovab. Sellepärast tahamegi selle tähtsa mälestuspäeva puhul, mida 24. veebruaril pühitseme, jälle kord sügavamini sellesse lähtekohta tagasi vaadata, selle esimese päeva sisse, mille 17. mälestuspäeva meie nüüd pühitseme, tahame tähelepanna neid sündmusi, mis 17 aasta eest päevakorral olid ja siis vaadata, mis need sündmused meile nüüd, 17 aasta pärast, räägivad ja tuleviku teele ütelda tahavad.

Käesolev mälestuspäev on mälestusrikas kõigile eestlasile. Kuigi möödunud juba 17 aastat, püsivad mälestused alles teravalt ja värskelt...

Tume ja tormine oli aeg. Lagunevad võorad väed taganesid läänest itta, käärivale Venemaale. Nende liikumine

Manifesti kõigile Eestimaa rahvastele avaldab ta, täis usku ja tuleviku lootust: „Eesti peab olema ja jääma iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks!“ Selle ainsamaks kõrgemaks ja korraldavaks võimuks nimetatakse „Eestimaa Päästmise Komitee“ — K. Päts, K. Konik ja J. Vilms. Kolm meest — üksainus siht: Iseseisev Eesti! Kuid sellega pole veel kõik õnnelikult lõpetatud. Mis nüüd järgneb, see on nagu muinasjutt 1001 ööst. Sest nagu muinasjutt sageli meie asjadest ja nende saamisest üliloomulikult viisil räägib, millest meie ei suuda aru saada ega omale selgeks teha, kuidas see kõik kirjeldatud kujul võis sündida, nii räägib meile ka see aeg sarnastest sündmustest ja sarnastest jõuavaldustest meie rahva

Eesti Päästekomitee.

J. Vilms (†).

K. Päts, komitee esimees.

K. Konik.

oli kabuhirmust kannustatud, kuid jätsid siiski laastamise jälgi igale poole, kust põgenemise tee neid läbi viis. Samal ajal lähenes lõunast ja läänest teine jõud, tugev ja võidurikas: Saksa riigivägi. Too jõud ähvardas meie maale raudset võimu tuua, mille õhkkonnas pidi lämbuma vabadust ihkava rahva enesemääramise unistus ja surema oma kultuuri ülesehitamise püüded. Väriseva südamega seisis meie rahvas ühes oma juhtide, Eesti paremate poegadega, oles kartuses homse päeva ja ühtlasi ka oma elu eest, mis otstarbetult oleks võinud kaduma minna võõraste võimude käsutusel. Keegi ei teadnud öelda, millega homme päev meid teretab. Kuid kesk ähvardavaid hädadohte, kesk üldist korralagedust ning kokkuvarisemist tõstab Eesti Maapäeva Vanemate Nõukogu oma hääle.

poolt, millest meie praegu, tükk maad sellest ajast juba eemale jõudnud, vahest õieti ei suuda enam arugi saada. Keset rõhuvat okupatsiooni aega, uusi revolutsioonilisi kõuekargatusi, uusi põgenevaid vägesid käib nagu tuksatus terve rahva südamest läbi. Eesti paremate poegade vangistamine ja vihane punane vaenlane idas — see pani kõvasti lööma Eesti rahva südame.

Ja seal... seal sündis nagu ei millestki, nagu muinasjutus, Eesti sõjavägi ja astus välja vabadussõtta. 24. veebruaril antud töotus pidi lunastatud saama. Ei millegist — ja ometi korraga sõjavägi — kas pole see tõesti muinasjutt. Ja kui veel kuuled kõnelemas neist päevist ja aegust osavõtjaid, siis muutub veel saladuslisemaks see muinasjutt. Sest isamaa oli vaene. Tal polnud anda oma kaitsjale ei sooje riideid, mis olid

tarvilikud, ei jalanõusid ega korralikku söökigi. Kust pidi seda kõike võtma vaenlastest laastatud kodumaa? Kuid seekord lepiti kõigega. Siht oli suur silma ees: V a b a, i s e s e i s e v E e s t i ! — ja selle eest oldi valmis ohvrit kandma. Ja kui siis vinge tuule käes seistes mõni ehk salaja kahetses isamaa kaitsjate ritta astumist, siis kadusid ometi sarnased mõtted jälle välgukiirusel, kui kostis vahva vägede juhi hüüe läbi ridade: „Vennad, isamaa on laastatud, isamaa on ise vaene; vaadake, võõrad võimud sõtkuvad ta pinda. Isamaa on hädaohus. Isamaa vajab vabastamist ja siis ülesehitamist. Seda on meie kohus teha, meie, kes meie oma isamaa pojad oleme, sellepärast kannatust!“

Ja vaprad isamaa pojad kandsid nurinata raskusi. Paljud jätsid oma tervise, paljud oma elu ja vabastasid isamaa. Põlev armastus oma rahva ja oma kodumaa vastu sundis neid seda tegema. Need olid julged mehed, kes oma kodumaa vabaduse eest lahingusse läksid.

See oli ka lähtekoht. Ja sellest lähtekohast, Eesti riigi tekkimise ajast hooab meile ka vastu iseäraline vaim, rahvuslik vaim, vaim, mis räägib vennalikkusest, ühenduse tarvilikkusest, üksteise eest seismisest — kuni surmani. See oli jõud, mis südameid ühendas ja tugevaks tegi neid, kes pidid kaitsma maad ja rahvast.

Mida tahab see lähtekoht meile aga tuleviku teele kaasa öelda?

17 aastat ei ole ajaloos kuigi pikk aeg. Kuid ometi on meie rahvas selle aja jooksul hiigla edusammusid teinud. See meie töö on kõigi teiste kultuurriikide poolt hääks kiidetud. 17 aastat oleme võinud ise oma kodu ehitada ja korraldada. Meie oleme üleriiklikke valimisi toime pannud, oleme seadusandlikku tööd teinud, oleme põhipanevaid rahvahäälusi läbi viinud. Kõik see annab tunnistust meie rahva võimisest ja küpsusest. Ja kuigi selle töö juures on olnud tihti kokkupõrkeid, on kadunud üksmeel, kui seal sagedasti endised sõbrad, kes rind rinna kõrval vaenlase vastu sõdinud, nüüd üksteisele kibedusega, vihameelega vastu läksid, siis tihti kõige kriitilisemal silmapilgul on meie rahvuslik lähtekoht, Eesti riigi sündimise aeg oma vaimuga lepitajaks, rahutoo-

jaks olnud. Tuletame vaid meelega 1. detsembrist 1924. aastal.

Meie ei tohi arvamisele jääda, nagu oleksime juba üle mäe jõudnud, nagu võiksime nüüd oma loorberite peale puhkama jääda. Ennast teiste kultuurrahvastega võrreldes näeme, kui nõrgad me alles oleme, kui suuri puudusi meil veel on. Ja see peab meid mõtlema panema. Meie rahvas peab tugevaks, vastupidavaks rahvaks saama, peab olema nagu tüse Eesti tamm mäe nõlvakul, kelle juured ennast sügavale maa põue ime-

Kindr.-ltm. J. Laidoner.

Vabadussõjajärgne Vägede Ülemjuhataja.

nud on ja kellele sellepärast ka suurim torm midagi teha ei suuda. Meil peab sama vaim olema, mis valitses meie riigi alguspäevil. Seda peab iga meie riigi sünnipäev meile ikka jälle meelega tuletama, meid kihutades tööd tegema meie rahva tugevamaks tegemiseks. Mis on siis see, mis meie rahva tugevaks teeb? Mis talle ta iseseisva tuleviku kindlustab?

Meie oleme väike rahvas, teiste suurte rahvaste kõrval õieti härjapõlvlane.

Suurt välimist jõudu meil ei ole ega saa ka olema, sellepärast ei või meie oma käsi varre peale loota, nagu võiks see meid tugevaks teha. Kuid see ei tarvitse meid sugugi kartma ega arvama panna, et meie sellepärast oma iseseisvat ja omapärast elu elada ei suuda. Ajaloost näeme küllalt näiteid, kuidas mõnedki suured rahvad oma iseseisvuse on kaotanud, kuna väikesed nende kõrval kui tüsedad tammed seisma jäid. Vana Kreeka rahvas oli võrdlemisi väike. Ja kui vägev Persia ilmariik ta kallale tuli, et teda hävitada, ja kui Persia väeülemad hoobeldes kiitlesid, et „kui meie oma nooled lendu laseme, siis katavad nad päikese kinni,“ siiski ei kohkunud kreeklased, vaid kostsid: „Sellest pole viga, eks meil ole siis varjus parem võimaldal!“ Ja meie teame, et Persia suured metsikud väehulgad pidid häbiga taganema, kuna väike Kreeka rahvas priskesti edasi elas ja enesest vilja on järele jätnud, mis veel tänapäev teistele eeskujuks on — Kreeka kultuuri. Sellel väikesel rahval oli siiski midagi, mis teda tugevaks tegi. Ka uuemas ajaloos oleme ise näinud, et rahva suurus üksi teda veel tugevaks ei tee ja kuidas mõnigi suur riik oma sisemise tühjuse pärast on kokku varisenud. Väikene rahvas võib ainult siis tugev ja elujõuline olla, kui ta sisemiselt tugevaks saab. Vana Kreeka rahvas oli sisemiselt tugev, sellepärast püsis ta teiste rahvaste vahel ja võis kõrge kultuuri kandja olla. Kuid kreeklaste kõrval näeme veel hulga teisi väikesi rahvaid, kes oma sisemise tugevuse kandel suurte vahel püsisid: Soome, Helveetsia, Daani, Norra, Belgia ja Hollandi rahvad — kõik kõrgel kultuuri astmel seisvad rahvad. Kõigil neil väikestel rahvastel ei ole suurt välist võimu — ja ometi on nad tugevad iseseisvad rahvad. Milles seisab siis see rahva sisemine tugevus? Tema sisemine jõud? See tähendab: Hingeliselt, moraalselt peab rahvas tugev olema, siis võib ta iseseisvat omapärast elu elada ja kultuurilmas midagi korda saata. Mis aga arendab välja rahva sisemise tugevuse, ta hingeliselt ja moraalselt, kombeliselt tugevaks teeb? See on haridus — tõeline südame haridus! Kreeka rahva

õigest südameharidusest annavad tunnistust tema eeskujulikud vaimusünnitused, mis ta enesest järele on jätnud: tema marmorisse raiutud suremata kunstitööd, tema järelejäänud kirjandus ja mõttetarkus. Kui kõrge ja puhas vaim lehvib neist vastu! Kui puhas peab nende inimeste hing olnud olema, kes sarnaseid töid on korda saata suutnud!

Vabariigi sünnipäev peab meid õhutama seda haridust püüdma. Tõelik südameharidus on hingesse ulatav, südant puhastav, üksteist armastama õpetav. Mitte ainult pea, vaid ka süda peab haritud olema, siis on inimene tõeliselt haritud. Mis südamesse läheb, südant harib ja puhastab, saab südames tahtejõuks ja läheb sealt siis elusse ja tegudesse üle. Sest süda on lõpuks ikkagi ometi see, kes pea üle valitseb ning inimese tegudele ja elule sihi annab. Meie võit vaenlaste üle ja meie kallilt lunastatud iseseisvus saavutati just selle läbi, et vaenlasele vastu minejad kangelased olid südamega seotud oma paljukanatanud kodumaa külge, et nad mitte peaga ei kaalunud, mis kasu neile sellest tuleb, vaid oma südame käsule järele andsid. Südame haridusest väljub vaim, mis räägib vennalikkusest, ühenduse tarvilikkusest, üksteise cest seismisest — kuni surmani, nagu ma juba ka eelpool olen öelnud.

Vahesid saab meil ikka olema — on ju igal inimesel omad mõtted, teisiti ei võigi see olla — aga oleme me tõeliselt haritud, siis kaovad üleliigsed teravused, siis saame meie üksteisest aru ja teame: Meie kõik oleme vaba Eesti — oma ühise ema lapsed, meie igaihe kohus on omal kohal kaasa aidata, et meie rahvas oma iseseisvuse teel iga aastaga edeneks ja tugevamaks saaks. Ja kui ka nõrkema kipume, siis läheme vaimus lähtekohta, meie riigi tekkimisaega tagasi ja ammutame toleaegeisest tegudest omale uut julgust.

Üksteisest arusaamine — ja kuigi lahus käes — ühise suure eesmärgi saavutamiseks käsikäes töötamine — see on haritud rahva tunnusmärk. Üksmeel kasvatab väikesed asjad suureks, lahku minek aga kisub ka suured asjad maha.

Meie, kurttumad, oleme ka üks osa meie väikesest rahvast. Tihti on üksmeel meie hulgas puudunud. Oleme endid nagu eraldatuna tunnud teistest ini-

mestest. Oleme ka üksteise vastu külmad olnud kui jää. Alles viimasel ajal on olukord muutunud. Oleme arusaanud, et meie õnn võib ainult selles peituda, kui oma südame sunnile järele anname ja üksteisele vennalikult käed sirutame. Ühise perena oma rahva hulgas võime ka üheks nurgakiviks olla meie

riigi alusmüüris. Sellepärast töötame nüüd meie Vabariigi 17. sünnipäeval oma südant puhastada kõigest sellest, mis takistab koostööd meite omavahel kui ka teiste inimestega, et meie võiks üksteisest arusaamises ja ühise eesmärgi saavutamises olla tõeliselt haritud Eesti rahva liikmed.

P. Jürgens.

Kaks kuud Kaljukallaste ja Tuhandjärve maal Soome Kurttummade külalisena.

Karl Luht.

Kui oled aastate viisi reisinud mööda kodumaad ja enam ei eruta tavaline reisutuli, siis otsustasin matkata Soome, sinna, kuhu juba kümnekond aastaid pole saanud jalg. Reisule mõeldes tekib nagu soe, seletamatu rahutus. Sorid mõttes enne maailmasõda sooritatud Helsingi külastamist ja tunned, kui võrd kaugele on jäänud vahe nüüdisaja ja mineviku vahel; ei vist ühtegi selleaegist sõpra kurttumma, ei seda Vene iseloomulikku, Soomes küll nõrgemat, — joont, kõik uus ja vähe imelikki. Siis võtsid pileti ja reisisid, nüüd nagu oleks see takistatud — pead võtma viisumi jne. Sest sõidad ja välismaale!

Täidetud vormalused, astusin „Ilmatari“ pardale. Veel vähe ja algaski talvine reis Soomelahel. Paari tunniga on jäänud selja taha kodumaa rand. Veel üksikud saarenukid silmapiiril, siis on otsas vaba vesi ja ees valendab lõputa jääväli, kus oma jõud enam ei aita. Tunnikene ootamist ja silmad vennasrahva vägevast jäälõhkujat „Jääkarhut“, kes lahkelt astub ligi ja „Ilmatarile“ sõiduvagu jäässe veab. Viis ja pool tundi tigusõitu, siis möödub Sveaborg ja teised pealinna kaitsepaigad ning avaneb suurepärase vaade jääst kerkivatele kaljusaartele ja Helsingile selle tornidega ja uut laadi ehitustega!

Tollikomisjoni ja passikontrolli möödudes asub hinge kuidagi vaba tunne. Oled kui lind, kes lastud puurist. Veel pole vabanenud täiesti vöörast tundest, kui leiad end tervitatuna vastutulnud kurttummadest-soomlastest. Esialgne vastutulek ja sõbralikkus tundub kuidagi

ootamatuna. Tahad vastata, tervitada, kuid oled nagu saamatu. Samas tuleb aga meelde, et koduse läbikäimise vahenditega pole võimalik üksteist mõista. Meil Eestis sünnib kurttummade õpetamine Porkunis, Riigi kurttummadekoolis, kus õpetatakse mõningaid teadmisi ja pannakse rõhku eriliselt just hääldamisele, et sellega end võimalikult hästi suudetaks arusaadavaks teha ümbritsevale seltskonnale. Kurttummad omavahel aga tarvitavad arusaadavuse vahendina huuli, mille liigutused tulevad harilikust jutuajamisest, s. o. kõneldakse kui kuuljatega, kuid mitte häälega, vaid huultega. Selle mooduse hääks küljeks on võimalus aru saada teistest inimestest, kuna nõuab aga keelte tundmist, sest sarnaselt saab kõnelda ja end arusaadavaks teha ainult ühes, s. o. kohalikus keeles. Soome ja teiste rahvaste kurttummade õpetamisel on erinevusi. Seal püütakse õpetust rajada miimikale ja kätele, s. o. väljendatakse üksikuid tähti käe ja miimika abil, milledest moodustuvad laused ja mõisted. See on rahvusvaheline keel ja tarvitata kogu maailma kurttummade omavahelises läbikäimises. Eesti kurttummadest valdavad seda väljendusviisi ainult mõned üksikud. Sellel õppeviisil on ka oma puudus. Ta loob küll täieliku kontakti kurttummade vahel, kuid teiste kodanikkudega on läbikäimine ja enda arusaadavaks tegemine juba palju raskem. Kurttumm, kes valdab mõlemat väljendusviisi, võib rahulikult liikuda kodumaa elanikkonnas ja ka võõrsil. Arusaadav, et võõrsil saab kokupuude olla ainult kurttumadega, kuna

Kurttummad! Lugege ja levitage „Kurttummade Sõpra“!

keele mittemõistmine ei taga hariliku inimesega arusaadavat väljendust.

Kuna Eestis kurttumade koondamine on veel noor ja valitsevate mõtete lahkuminekute ning majanduslike kande- pinna nõrkuse tõttu pole suurt kurttumade elu-olu parandamiseks ja selgitamiseks suudetud teha, siis Soomes, kus kurttumade koondamisel suur minevik, leiame väga palju eeskujus, mida tulevikus võiks ja peaks Eestis läbi viidama. Tihedale kurttumade seltside võrgule lisaks on sisseseatud ka igasugused töökojad, kutsekoolid ja õppeasutised. Tegevust juhib ja ühtlustab Seltside Liit, mille asukohaks on Helsingi. Ka liidul on oma ettevõtteid, kus tööd ja eluülespidamist saavad arvukad hulgad. Selgitustööd ja kasvatuslist külge asendab kurttumade häälekandja. Hariduslisest tasapinnast ja seltskondlisest arenevusest tingituna on Soome kurttumadel palju avaramad võimalused täita kodaniku ja seltskonnainimese kohuseid, kui meie Eesti kurttumadel.

Suurim üllatus, mida leidsin Soome kurttumade seltskondlises elus, oli kurttumade osavõtt kaitseliidust ja seda mitte eriorganisatsioonina, vaid ühel alusel teistega, külg-külje kõrval rivis.

Minu esimeseks külustuspaigaks oli, peale vaevu lõppenud südamlikkude tervituste, kurttumade Seltside Liidu trükkikoda ja raamatuköitmisekoda. Piiratud paaristkümnest hõimuvennast, õpin tundma Soome omapärast lahkust ja tunderohkust. Siirdun siit Soome kurttumade Seltside Liidu sekretäri hra praost Nybergi poole. Juba varematal kokkupuudetel sümpaatse ja väsimatu töömehega olen alati hinnanud tema sõprust ja lahkust. See siin oli aga enam kui ootas. Praost abikaasaga on palju aastaid pühendanud end kurttumadele. Väsimatu sõna ja teoga õhutavad nad Soome seltskonda kurttumade abistamise tööle, olles igal pool esimeseks eeskujuks. Jutuaineks nii siin, kui ka hiljem Soome kurttumade Seltside Liidu esimehe hra Sundbergi juures, peamiselt vastastikkune olude käsitletu. Hra Sundberg, kes üle 25 a. katkestamata liidu esimeheks, on eriti huvitatud Eesti kurttumade elust ja tegevusest. Tõsise kurbusega võetakse teatavaks vaevarikkad katsed kokku

hoida ja koondada Eesti kurttumme. Avaldatakse kahetsust tööstuse „Liiva Betooni“ kaotuse ja majandusliste kahjude pärast. Hra Sundbergi palvel külastasin veel sama päeva õhtul liidu ruume, kus arvurikas pere kooslijaid meid südamlikult vastu võtsid. Väga liigutavas meeleolus peeti vastastikku kõnesid, öeldi tervitusi jne. Südamlikkus on kaasakiskuv ja hulga uute ja hääde mälestustega lahkusin kehvast koosviibimiselt sõprade saadetuna. Igaüks tõttas oma koju. Pärast koosviibimist juhutati mind hra Karilase juurde öökorterisse. Järgmise nädala algul teatati mulle, et pühapäeval hommikul kell 11 on kirikus Jumalateenistus Soome kurttumadele. Jutlust pidas praost hra Nyberg. Jumalateenistuse kord on järgmine: esiteks laul orelimänguga, siis järgneb jutlus piiblisalmi põhjal sõrmede najal miimika abil kätega; kui jutlus möödub, algab laulmine, mis sünnib noodi järele kätega vehklemise abil; üldse kestab Soome kurttumade kirikus jumalateenistus 1½ tundi. Kui meie kõik kirikust välja tulime, läksime keiser Aleksander II mälestussammast vaatama, arutades, kuidas keiser Aleksander II Soome rahvale priiuse, vabaduse ja autonoomia mälestuseks oli jätnud. Kui meie küllalt olime vaadelnud, läksime ühe tuttava hra Rantaneniga seltsis linna ajaloolist muuseumi vaatama. Muuseumi kohale jõudes nägin trepi otsas kivist raiutud suure karu istuvat, mis on väga tähelepanemise väärt, nagu kuulda, kiviraiuja kurttumma töö. Siis läksime sisse, andsime palitu, mütsi ja kepi riidehoidja hoole alla ja asusime vaatlema. Seal oli näha kõiksugu kribu-krabu, tuhandeid igatsorti kivikesi, vanaaegseid sõjariistu, katoliku ajast pärit pappide kirikuriideid ja nende kirikulippe, pühad pildid jne. Minnes teisele korrale, nägime raudriideid, kilpe, püsse, suurtükka ja mõõkasid; paadid, võrgud, vanaaegne suitsutare väikeste akendega, näidates, kuidas vanasti ilma õlita ahjunurgas seinapraos tuld peerguga oli põletatud, tarel muldpõrand ilma laudadeta, vökk, mille küljes takud, nelja ja laga pikk laud ja laua peal näha puust kaljakapad, kolme või nelja jaoks istepingid ja muud sellesarnast. Mitmest toast läbi minnes torkas mulle silma tähelepanemise väärt asi, nimelt keiser

Aleksander I aujärg kuldse riigivapiga, millel asetses kull kahe peaga ja selle kõrval põrandal kuld siidi jalapadi nelja tutiga ripnemas. Keisri trooni on ajahammas natuke närinud ja tuhniks teinud. Seinapeal oli väga palju pilte suurtes kuldsetes raamides, nagu: Keiser Aleksander I, Aleksander II, Nikolai I, Peeter I, Rootsi kuningas Karl XII, Gustav Adolf I jne. Kõige viimaks mitme rahvuse riided, Lapimaalt, Karjalast, samojeedlastest meeste ja naiste vahast tehtud kujud klaaskapis. Küllalt vaadeldud lahkusime muuseumist ja jalutasime mööda linna ja selle ümbruses. Kõik kohad on väga kenad,

suured ja kõrged majad välja raiutud suurtest kandilistest raudkivi mürakatest 5- kuni 11-kordsena maast kerkimas, nagu pilvelõhkujad ülespoole taevasse ulatudes; laiad, piinlikult puhtad tänavad. Käisime vanas kirikuaias, kus langenud Soome sõdurid puhkavad, kes Eesti vabadussõjast 1918. a. enamlaste vastu osa olid võtnud ja Eesti pinnal lahingus surma olid leidnud. Eesti Vabariigi kulul on ausammas valmistada lastud. Siin ausamba all puhkavad Eesti vabadussõjas langenud Soome sõdurid igavest und. Meie võtsime mütsi peast ja hüüdsime: Rahu nende põrmule!

(Järgneb.)

Kas kõnekeel või märkide keel?

Seda küsimust on ka eesti kurtumade seltsides ja koosolekutel arutatud. Veel mõni aasta tagasi oli märkide keele pooldajate hulk kaunis suur, esile kutsutud sellest vaatevinklist, et märkide keel enam-vähem tummade rahvusvaheline keel on ja selle abil välismaade kurtidega mõtteid võib vahetada. Aga kumbat keelt vajame meie rohkem, kas igapäevast kõnekeelt oma inimestega, või rahvusvahelist keelt välisriikide kurtidega? Saja seast vaevalt üks kurt rändab välismaile ja tema huvidele ei või ohverdada 99 igapäevase kõnekeele tarvitajat.

Olin kord Saratovi sadamas kahe hästi arenenud kasvandikuga. Laev laadis ja seisis mitu tundi. Meil oli palju näha ja rääkida. Meie ümber kogunes palju inimesi, teiste seas ka üks märkide ja kirjakeeles kooli lõpetanud vene kurtumme. Ka tema tahtis heameelega kõnelusest osa võtta ja hoidis oma taskuraamatu ühele ja teisele küsimustega nina alla. See lükatati lihtsa käeliigutusega tagasi. Pakkus seda ka mulle. Kirjutasin temale mõned vastused, küsimised ja seletused raamatusse ning jätsin tema siis ka kõrvale. See pahan-das teda väga. Et oma tuska lahendada, kirjutas ta järgmise lause raamatusse ja ulatas mulle: „Kes vene leiba sööb, peab ka vene keelt rääkima.“ Minu kasvandikud olid nimelt saksa kolonistide koolist. Mina kirjutasin vastu;

„Aga teie ei räägi.“ Poiss lahkus vihaseks.

Meie koduseis talituses viibime õnneks alati oma eesti keele keskel. Selles keeles tuleb meil tarvis igapäev küsida, vastata ning oma mõtteid avaldada. Mida paremini kurtumme jõuab meie oma rahva kõnekeele äraõppida, seda ladusam ja mõnusam on pärast tema elu. — Kui kõnekeele õppimine kurtummal ka kümme korda raskem on, kui märkide õppimine, siiski ei pääse sellest kuidagi mööda. Sellele äratundmisele on iga kultuuramaa kurdid ka ise tulnud.

Endiseid kurtumme kõnekeele kooliõpetajateks panna — missugune soov ka kord arutusel oli — on täiesti vastuvõtmata mõte, siis oleks rääkimine õige lühikese ajaga niisugune, et keegi sellest enam aru ei saaks. Koolitatud kurtide paigutamine kurtummade kooliõpetajateks võiks ainult tehnilistel aladel arvesse tulla, ka seal mitte selles mõttes, et see iseäralist tulu tooks. Kuna need alad koolis kõrvalised alad on, siis ei suuda kasvandikud neid kunagi põhjalikult ära õppida, vaid peavad õppimist pärast kooli lõpetamist ikka jätkama ja täiendama, ning siis oleks soovitatav, kui nad seda kurtide meistrite juures võiksid teha, kellel nende hinge-elust, õppimisest ja õpetamise arusaamise raskustest palju rohkem taipu on, kui kuuljatel võhikutel.

—r.

Mälestussammas õp. E. Sokolovsky'le.

Endise Vändra kurttummadekooli kasvandiku hra K. Luhti poolt on algatatud mälestussamba püstitamine Vändra kalmistule end. Vändra kirikuõpetajale ja Vändra kurttummadekooli asutajale Ernst Sokolovskyle. 7. jaanuaril s. a. käis hra Luht samba asjus läbirääkimas Tallinna kiviraiuja hra Jürgensi juures, kes lubas samba valmistada. Sammas tuleb punasest graniidist ja läheb ülesseadmisega Vändra kalmistule maksma 300 krooni. Et sellise summa maksmine hra Luhtil käib üle jõu, siis Tallinna Kurttummade selts palus Siseministrilt loa toime panna ülemaalist korjandust kurttummade keskel samba valmistamise ja püstitamise kulude katteks. See luba saadi ja korjanduslehed on laiali saadetud kõikidele seltsidele.

Kurttummad! Armastus on sundinud hra Luhti ja kõiki noori ning vanu kurttumme, kes Vändras ja Porkunis kurttummadekoolis oma hariduse saanud, samme astuma õp. Sokolovski mälestuse jäädvustamiseks. Tema mälestus on kõigile kurttummadele püha! Kui Öhtu-Euroopas kurttummadekoolid juba sada aastat olid töötanud, siis vilksatas see valgus ka meie maale, ja seda just omal ajal omas ümbruses meie rahva hariduse nimekama eestvõitleja õp. Sokolovsky läbi. Oma hingekarjase ametis puutus ta ka kurttummade lastega kokku. Nende terane vaade, aga selle juures keeletus ja mõistuse arenematus liigutas teda nii, et ta otsustas Vändrasse kurttummadekooli asutada. Ta muretses enesele välismaalt sellekohase kirjanduse, võttis kaks kurttumma last enese juure ja hakkas neid õpetama. Et lapsed mõlemad väga andekad olid, siis saavutas ta oma tööga hiilgavaid tagajärgi. Ta asus oma tööpõldu laiendamata. Ja ehkki palju raskusi oli teel, võitis siiski tuline mees oma sitke tahtejõuga ning 11. detsembril 1866. a. avati Vändras kurttummadekool. Õp. Soko-

lovskyl cii hiljem suur rõõm, nähes kooli kolmeklassiliseks kasvavat. Õp. Sokolovsky alustatud töö viljana võime rõõmustada praeguse moodsa kurttummadekooli üle Porkunis, kus käesoleval kooliaastal õpivad juba 10 klassis 105 last 14 õppejõu juhatusel. — Kas kõik ülalmainitud pole küllaldaseks põhjuseks, et meie nüüd tema mälestuse jäädvustamiseks astunud sammu vastu mitte külmaks ei jää, vaid kõik teeme, mis meie võimuses, et see algatus ka teoks saaks, teoks, mis tunnistust annab meie armastusest. Sellepärast ärme lükkame korjanduslehte, kui ta meile esitatakse, mitte külmalt tagasi, vaid avame oma südame ja käe, andes niipalju, kui see vähegi meie võimuses on.

Mis on siis mälestussamba püstitamise põhjuseks? Kas tema, selle kalli mehe haul siis tõesti senini mälestusmärk puudus?

1891. a. pidi õp. Sokolovsky oma armsa Vändraga jumalaga jätmata. Ta saadeti Vene valitsuse vastu usuasjus eksimiste pärast Liivimaalt välja, ning leidis enesele koha väikeses Paldiski koguduses, kust ta veel 8 aastat tegutses ja kus 1899. a. surm tema silmad igavseks sulges. Saadi luba tema surnukeha Vändra kalmistule matta, kus tema abikaasa juba 10 aastat puhkas. Tema hauale paigutas kogudus ilusa valge marmorist risti mustal alusel. Kuid lugupeetud töömehel juhtus ometi tige vaenlane olema: ühel päeval leiti risti purustatuna. Ja senini polnud haul ühtki mälestusmärki. See on põhjuseks, miks nüüd tema haulale paigutatakse mälestussammas. Kiiduväärt on see, et seda just kurttummad tahavad teha.

Samba avamine toimub jaanipäeval, 24. juunil s. a., mis ajaks III. Üleriikliku kurttummade kongressi puhul, mis Pärnus peetakse, rohkesti kurttumme Pärnu saabub, kust siis üheskoos Vändrasse minnakse.

„Kurttummade Sõber“ on sõber igale kurttummale!

Püha kivi.

Romaan salapärasest Indiast.

1.

Kardetav ülesanne.

Akende eesriided parun Schroederi majas olid maha lastud. Õled, mis tänavale olid laotatud, et sõiduriistade müra lämmatada, teenijate tõsised näod, kes kikivarvul käisid ja sosistates üksteisega rääkisid — kõik tõendas seda, et majas on midagi tõsist juhtunud.

Parun Schroeder, endine Vene kaubanduse-esinduse esimees Indias, vaevles tõesti surmavoodil. Arstid pidid kahetsedes tunnistama teaduse jõuetust ja ei võinud muud midagi teha, kui haige viimaseid minuteid kergendada.

Suures, kõrges magamistoas valitses hämarus. Paksud akende eesriided laskisid ainult vähe päikese kiiri sisse. Pehmed põrandavaibad tumestasid sammude kõla. Peale haige, kes voodis puhkas, olid toas veel majaarst, majavalitseja, noormees Vene laevastiku ohvitseri mundris ja noor üheteistkümneme aastane neiu ilusa pruunika näoga. Viimane oli põlvili voodi ees, huuled surutud haige kuivanud käele. Pisarad tungisid aegajalt ta mustadest silmadest ja veeresid mööda põlveid maha.

Noor meremees oli paruni armualune Dimitri Vetsherin, noor neiu aga parun Schroederi kasutütar Mira, kelle ta Indiast Venemaale oli toonud.

„Ära nutsa, mu laps,“ ütles parun lahelt Mirale ja käskiva käenikutamisega teiste poole pöörates, lausus: „Jätke meid üksi!“

Arst ja valitseja läksid välja. Vetsherin astus ka sammu ukse poole, veel kord noore neiu poole vaadates, nagu kardaks ta teda üksinda siia jätta.

„Dimitri, teie võite jääda,“ ütles haige tasase häälega.

„Istuge, ja kuulake mind teraselt. Ma kõnelen lühidalt, sest mu jõud on varsti otsas.“

Parun vaikis vähe aega, nagu kogudes enese mõtteid.

„Ma tunnen, et ma varsti suren,“ algas ta siis rahulikult, „kuid enne kui ma hauda lähen, tahan ma selles kindel olla, et see asi, mis minu ausõna peale minu kätte on usaldatud, hää ja õige mehele üle antud saab... Teie isa, Di-

mitri, oli minu sõber. Sures nimetas ta mind teie eestkostjaks, ja seda kohust olen ma pühalikult täita püüdnud...“

„Teie olete mulle enam kui isaks olnud,“ hüüdis Vetsherin tuliselt. „Teie läbi olen hariduse, koha ja praeguse seisukoha omale ilmas saanud. Ma olen kurb, et ma seda heategu enam tasuda ei suuda.“

„Oodake vähe... võib olla, et ma teile võimalikuks teen, seda väikest heategu tasuda...“

Parun naeratas kurvalt.

„Kui ma kuue aasta eest Indiast Miraga, kes siis veel laps oli, Peterburi tulilin, olite teie juba tubli meremees. Teie nooruse ja vaimu peale vaadates, mõtlesin ma, et saatust teid ise minu plaanide täitjaks saatnud, millele ma sellest ajast saadik kogu oma elu olen pühendanud. Aastad möödusid ja ma olin oma vaenlaste läbi, kes igat minu sammu valvasid, sunnitud tööta seisma. Mira aga sirgus ilusaks õitsvaks neiuks ja ma nägin heameelega, et teie üksteist armastama hakkasite...“

Mira punastas nende sõnade juures ja peitis oma peakese teki nurga alla.

„Armastage teda, Dimitri,“ rääkis parun edasi. „Ma annan teda teile, kuid enne seda peate vanduma, et teie minu ülesannet saate täitma.“

„Ma vannun!“

„Ja sina ka, Mira... Luba mulle, et sa mitte enne tema naiseks ei saa, kuni ta oma vande täitnud on.“

„Ma luban, isa!“

„Hea! Pange siis oma käed kokku ja laske ma õnnistan teid... Nüüd võin ma rahus surra. Küll Jumal aitab seda ülesannet täita... Kuid see saab raske olema.“

„Ma olen kõige vastu valmis.“

„Ma usun seda, mu poeg... Aga sul tuleb vägevate vaenlastega võidelda, kes ühegi abinõu eest ei saa taganema, ka mitte kuritöö eest. Nad on mind võitnud ja ma suren nende ohvrina. Minu haigus, mida ka kõige kuulsamad arstid ei tunne, on aga minule üksi tuntud. Nad on mind pikaliselt mõjuva mürgiga mürgitanud, mida ainult India fakirid tunnevad... Mina tean tema mõju ja sa-

muti ka seda, et tema käest peasemist ei ole.“

Vetsherin ja Mira tegid tahtmata liigutuse.

„Jah, mu lapsed, ma teadsin juba kuu aega tagasi, et ma surema pean, ja ma valmistasin ennast selle vastu. Kuid minu surmaga ei saa nad veel minu saladust teada. Tõsta mind üles, mu poeg. Nii! Nüüd võta mu kaelast see pael ära.“

Vetsherin tegi, kuidas kästi ja võttis paruni kaelast ühe nõõri, mille otsas imeliku välimusega hõbedase raami sees olev roheline kivi rippus, mille peale iseäralised salamärgid olid lõigatud.

„See on jumalanna Kali püha kivi,“ rääkis parun edasi, „tema aitab sind minu ülesande täitmisel. Hoia teda kui oma silmatera — muidu on kõik kadunud...“

Parun pani kivi Vetsherinile kaela.

„Nüüd anna mulle see kastike, mis minu kirjutuslaual seisab.“

Vetsherin tõi väikese, mustast puust kastikese ja andis paruni kätte, kes kastikese kullast võtmega avas. Kastist võttis ta kaunis paksu käsikirja ja andis Vetsherinile.

„Selles käsikirjas leiad sa kõik tarvilitused selle ülesande täitmiseks. Temas on see saladus, mis kord mulle on usaldatud: nüüd annan mina tema sinu kätte. Loe see käsikiri täna öösel läbi ja põleta siis tuhaks.“

„Ma saan seda tegema.“

„Peale selle annan ma sulle veel ühe abilise, keda sa niisama usaldada võid kui iseennast. See on Asarjev, minu majavalitseja. Hüüa teda lihtsalt Akimiks, nagu minagi seda tegin. Tema oli varem meremees ja elas minuga kaua aega Indias. Ta saab ajajooksul tuhandatel kordadel sinu kiitust ära teenima. Ma korдан veel — sa võid julgesti teda usaldada, seda enam, et ta osalt meie saladust ka teab...“

Paruni hääl jäi kordkorralt ikka vaiksemaks. Selgesti oli näha, kuidas ta jõud iga minutiga rauges.

„Veel kord palun ma sind ettevaatlik olla. Sa oled noor, tugev, nemad ei tunne sind. See on sinu õnn ja võib olla, Jumal aitab sind neid võita ja minu eest kätte maksta. Tema õnnistus olgu sinuga, mu poeg!“

Parun võttis veel viimase jõu kokku ja sosistas voodisse tagasi vajudes:

„Nüüd jätke mind üksinda, mu lapsed, mulle on rahu tarvis.“

Vetsherin ja Mira lahkusid toast, püüdes suure vaevaga pisaraid tagasi hoida.

— — — — —
Õhtul oli parun juba siit ilmast lahkunud.

2.

Gutsherati radsha.

Ühe aastasaja jooksul tekkis ühest väiksest kaubanduslisest asutusest määratu suur India keisririik enam kui 200 miljoni elanikuga. Sel riigil oli enam kui 250 000 ruutkilomeetrit maad, mida mitu sada vürsti valitsesid.

Kes oli selle keisririigi vallutaja? Väike kaupmeeste seltskond, kes oma kasusid teises maailmajaos samuti luges, nagu Londoni City kitsastes tänavates, umbseis kontoreis, puuvilla ja tee pakside keskel. Seal sigines see julge mõte, mis inglasi määratu suure riigi omanikuks tegi, mille teostamiseks ainult üks aastasada kulus.

Tahtmatult kerkib aga küsimus keelele: mil moel see rahvas, kel peaaegu mingisugust sõjaväge käepärast polnud, võis 200 miljoni inimest, kes pealegi oma vallutajaid südame põhjast vihkas, sõnakuulmisele sundida? Selles seisabki Inglise valitsuse saladus. Nad tarvitasid osavasti radshade, s. o. kohaliste vürstide kodusõdasid oma kasuks, nii et nad aegajalt neid kõiki oma võimu alla said. India vallutamise ajalugu on täis inglaste äraandmist, pettust ja sõnamurdmist, ja ta leheküljed on miljonite verega ülevallatud.

1867. aastal hakkas radshade hulgas, kes Inglise valitsuse poolt abi said, Bagadur, Gudsherati radsha, kuulsa Tipposayba järeltulija, tähelepanu enesele tõmbama.

Ta mõistis hulga teisi vürste, kes küll üksteise vaenlased olid, oma lipu alla koguda. Tema sõjavägi oli heas korras ja sai Prantsuse ohvitseride poolt õpetatud.

Inglased vaatasid aga viltu Gudsherati radsha võimule ja püüdsid igati temale kahju teha.

Kuid radsha hoidis mõistlikult kõigist tülidest kõrvale ja oskas isegi oma vaenlaste hulgas aukartust äratada. Temal oli ainult üks eesmärk — oma isamaa vabastamine, sellepärast kannatas ta kõik ära ja ootas parajat silmapilku.

Üks kõige ligematest inimestest Bagadurile oli sir Archibald Williams, Inglise tagavaraväe kapten. Ta tõendas, et ta Bombay kubeneri ülekohtuste tegude pärast radsha poole üle tulnud.

Williams oskas radshale kasulik olla; ta aitas teda sõjaväe korraldamises ja naabrite tüliasjus, samuti ka valitsuse siseasjus, nii et ta päevpäevalt ikka enam radsha usaldust saavutas, kes temale kõik omad mõtted ja kavatsused teada andis.

Kuid Williams, kes kord oma isamaa äraandjaks oli saanud, otsustas ka oma kaitsja äraanda ja tema kavatsusi inglastele mahamüüa.

Ta algas Bombay kuberneriga läbirääkimisi ja andis sellele radsha salajamad kavad teada. Palgaks nõudis ta enesele Bagaduri varandused, mis selle lossi maaaluseis keldreis peitusid.

Bombay kuberneril ei olnud tarvis kaubelda, kuna äraandja oma palka valitsuse kassast ei saanud.

Williams seletas radshale, et paras aeg mässu tõstmiseks saabunud olla. Radsha alustaski sõda ja õnn oli esiti tema poolt. Varsti kaotas ta aga kaks suurt lahingut, nii et ta, kõigist abilistest mahajäetuna, Gudsherati müüride taga varju pidi otsima. Inglise, kellele Bagaduri kavatsused teada olid, rõhusid teda kõigilt poolt.

Nüüd alles sai Bagadur Williamsi alatust kelmuks aru, kuid see oli hilja. Ta ei suutnud ennast enam suure ja hästi õpetatud sõjaväe vastu kaitsta. Gudsherati seinad ei võinud kaua Inglise suurtükele vastu panna ja radsha tundis, et ta enese kaitsmiseks jõuetu on.

Juhtumisi elas seekord parun Schroeder Gudsheratis, kes sel ajal tähtsa Vene kaubanduse-esinduse esimees Bombays oli ja Bagaduriga suures sõpruses elas. Kui ta Williamsi kahekeelsest poliitikast teada sai, sõitis ta ruttu Gudsherati, et oma sõbra päästa.

Vahepeal valmistusid inglased tormijooksule. Suurtükivägi löhkus päeval auke linna müüridesse, kuna jalavägi ööseti kraave täitis. Gudsheratist võis selgesti inglaste telke ja vahitulesid näha.

Bagaduri sõdurid valmistusid ka võitlusele; nad teadsid, et nad langesid, kuid see pidi inglastele nii kallis kui iganes võimalik maksma tulema. Bagadur ise oli terve öö vallil ja vaatles vaenlaste toimetusi.

Enne valget astus ta Schroederi korteri.

„Homme õhtuks on Gudsherat langes,“ ütles ta sõbra kätt pigistades, „ja temaga ühes ka Bagadur.“

„Kas siis enam vähematki lootust ei ole?“ küsis parun.

Radsha raputas kurvalt pead.

„Kõik on mind maha jätnud,“ ütles ta, „peale sinu, minu kõige parema sõbra, ja sellepärast tahan ma sind oma viimase soovi täitjaks nimetada. Homme saan ma langema, kuid ma ei tahaks, et minuga ühes ka minu isamaa vabastamise mõtte hauda variseks. Minust jäävad kümneaastane poeg ja üks tütar järele. Ma annan nad sinu hoole alla. Sa võta nad enesega kaasa Euroopasse ja kasvata nad vihavaenus inglaste vastu üles. Ma nagu nägin mässu halba lõppu ette ära, sest miks ma muidu oma lapsed Bombaysse viisin ja seal ühe truu inimese hoole andsin. Viimase kätte andsin ma ka suurema osa omast varandusest, mis tema teadmise all kindlas kohas alal hoitakse.“

Radsha hääl värises meeleliigutusest. Ta võttis oma kaelast nõõri, mille otsas roheline kivi rippus ja andis selle parunile.

„See on jumalanna Kali püha kivi. Kui sa seda kivi ühele kerjus-fakirile, Doulet Sing'ile, kes Bombay ligikonnas elab, näitad, siis annab ta sulle minu mõlemad lapsed ja varanduse kätte. Kuid hoi a ennast Williamsi eest, kes minu õne hukkaja oli. Ma võin julgesti, ma tunnen seda, oma lapsed sinu hoole usaldada ja nõuan sinult, et sa sellele ära neetud inglasele kättemaksad. Vannu mulle pühalikult, et sa kõik minu soovid täidad!“

Schroeder kinnitas vandega kõike täita ja sõitis hommikul Gudsheratist ära.

Temale ei keelatud Vene alamana inglastest läbiminnest edasi sõita.

Sama päeva õhtul langes Gudsherat inglaste võimusesse. Bagadur langes oma sõdurite keskel, kuna ta oma õnnetust üle elada ei tahtnud.

Williams aga otsis asjata tema varandusi. Lossi keldrid olid tühjad. Viilets kelme ei saanud midagi oma äraandmise eest.

Ta ei tahtnud end aga siiski veel mitte võidetuks tunnustada. Ta võttis nõuks, maksku, mis maksab, Bagaduri varanduse ülesse otsida.

Kauaaegse uurimise järele sai ta teada, et radsha enne mässu algust oma varanduse kuhugi ära olla viinud. Kuhu — selle jälile ei võinud ta aga saada. Keegi ei teadnud seda. Selle eest sai ta aga teada, et radsha enne surma ühe ülesande parun Schroederile oli annud.

Williams otsustas viimast mitte silmist lasta. Ta jälgis igat tema sammu ja nurus kubernerilt loa, kõiki laevu läbi-vaadata, millised Bombayst väljusid.

Schroeder ei julgenud varandust ära viima hakata, mis muidu kindlas pani-paigas seisis. Ta võttis Bagaduri lapsed kaasa ja sõitis nendega Euroopasse, et seal paremat aega oodata.

Kuid Williams käis kui vari tema jä-

rel ja kuhu parun Schroeder ka elama asus, igal pool oli ta inglase nuuskuritest piiratud.

Seda luges Dimitri Vetsherin parun Schroederi käsikirjast. Meie teame juba, et Williams lõpuks paruni mürgitas ja et viimane Bagaduri soovi täitmise Vetsherini hooleks usaldas.

Olgu siia veel juure lisatud, et Mira radsha tütar oli, kuna ta vend Prantsusmaal elas.

Nädal pärast paruni surma sõitis Vetsherin ühes Asarjeviga Peterburist välja, teadmata, milliste sündmuste keerisesse ta sattuma pidi.

(Järgneb.)

Kurttummade elust.

Sport.

Üle kogu riigi peetud Eesti Talispordi pidustustest 2. ja 3. veebr. s. a. võtsid mitmel pool osa ka kurtummad.

Tartus 5 kilom. suusatamisest võttis osa J. Anon, kurttummade murdmaajooksu maailmameister. Seekord polnud ta aga kahjuks esimene, vaid saabus kohale üheksandana, aeg alla 30 minuti, saavutades suusamärgi normi. Troostiks temale on see, et tuntumatest meestest saabusid kohale vanameister E. Reiman 21-na, kõrgushüppaja E. Martinson 22-na ja rattasõitja E. Volker 28-na.

Valgas 5 kilom. suusatamisest võttis osa sortlane ja maletaja J. Orav, kellele naeratas parem õnn. Tema tuli teisele kohale, aeg 28,47,0, saades auhinnaks kedrad „Unionilt“. Ka tema saavutas suusamärgi normi.

Üldse on see väga rõõmustav nähe, et kurtummad oma edukusega tõendavad oma samaväärsust teiste kodanikkudega.

P. J-ns.

Tallinna Kurttummade Seltsi teateid.

Pühapäeval, 10. veebruaril pidas Tallinna Kurttummade Selts oma korralist üldkoosolekut.

Seltsil on üldse 59 liiget, millest 39 koosolekust osa võttis. Koosolekul võeti vastu ja kinnitati seltsi 1934. a. aruanne,

kusjuures kulude-tulude bilanss oli Kr. 1.043,24, ja Kr. 131,80 suurust ülejääki näitas. 1935. a. eelarve on Kr. 1.235,— tasakaalus.

Kosoolekul võeti vastu ja pandi maksma uus kodukord, missugune vastab läinud aastal registreeritud uuele põhikirjale.

Valiti uus juhatus põhikirja kohaselt järgmises koosseisus, kes ametid omavahel jagasid: E. Martinson, esimees; O. Suits, sekretär; H. Lepp, laekur; S. Vahkal ja K. Keegel, juhatuse liikmed.

Tallinna Kurttummade Selts korraldab korjanduse esimese kurtummade õpetaja Ernst Sokolovsky hauasamba püstitamise heaks. Seltsil on selleks Sise-ministeeriumi Politseivaltsuse luba.

Selts palub kõiki „Kurttummade Sõber“ lugejaid hauasamba heaks annetada jõudu mööda. Annetused palutakse anda selle seltsi kätte, kelle liikmeskonda keegi kuulub, ehk otse postiga Tallinna Kurttummade Seltsi nimele.

Hauasammas läheb Kr. 300.— maksma ja avatakse III ülemaalse kongressi ajal 1935. a. suvel Vändra kalmistul.

Selts loodab, et kõik kurtummad oma kohust tunnevad esimese õpetaja E. Sokolovsky mälestuse jäädvustamisel, mis tõttu pikka üleskutset selleks vaja ei ole.

„Kurttummade Sõber“ on kurtummade elu peegel.

Esimeses „Kurtummade Sõbra“ numbris tähendatud kurtummade raadiomaksust vabastamise kohta teatab Tallinna Kurtummade seltsi juhatus, et täiendava kirja saamisel Ringhäälingu juhatuse poolt nõutakse maksust vabastada tahtjatel veel vaesuse tunnistust.

Arusaadav, et see kurtumme ei rahulda, sest vaene ei jõua kallist raadio seadet muretseda, kuid teha pole midagi — ameti asjad.

Läinud „Kurtummade Sõbra“ numbris oli teade, et kurtumm Ilmar Orav võitis male simultaanis dr. Vehik'ut Võrus. See oli igatahes jälle tõendus, et kurtummad head maletajad on.

Tallinna Kurtummade Seltsi liige h-ra Alfons Pachel on ka üks parematest maletajatest kurtummade peres. Seltsi Maleringi turniiridel on tema alati esimesele kohale tulnud. Üldse Tallinna kurtummad on malemängus kaunis tugevad, millest võib oletada, et Pachel on üle Eesti kõige tugevam maletaja kurtummade peres. Et selleks tõendust saada, on Tallinna Kurtummade Seltsi Maleringil soov üleriiklist kurtummade maleturniiri korraldada. See võiks teostuda, tuleb oodata aega, kui Tallinnas Kurtummade kongressi peetakse. Tuleval suvel Pärnus peetava kongressi ajal seda vist teha ei saa. Sest Pärnu seltsil on kongressi ja oma seltsi 10 a. juubeli puhul küllaltki tööd.

Praegu on Tallinna Kurtummade Seltsis omavahelised ping-pongi võistlused käimas. Parem „pongitaja“ on h-ra A. Saart. Võistluste tulemustest loodame edaspidi teateid anda.

o. s.

Lõuna-Eesti Kurtummade Selts

pidas 17. veebr. s. a. erakorralist peakoosolekut. Pea päevakorra punktiks oli juhatuse täiendamine ja ümberkujundamine. Kuna kaks juhatuse liiget, abiesimees hra H. Poogen ja laekuri abi prl. S. Joab, ajapuudusel juhatusest olid lahkunud, siis osutus nende asendamine paratamatuks. Et aga ühtlasi juhatuse tööd liikuvamaks muuta, tuli ettevõtta ka juhatuse ümberkujundamine, kuna mitmed juhatuse liikmed ei saanud neile peakoosoleku poolt usaldatud ülesannetega toime ja need lasusid üleliigse koormana sekretäri õlgadel, nagu näit. kassaraamatu pidamine. Pärast täiendamist ja ümberkujundamist valis peakoosolek juhatuse järgmises koosseisus: Esimees A. Suik (endine), abiesimees J. Uibo (uus), laekur Fr. Helstein (endine sekretäri abi), abilaekur N. Kiirats (endine seltsivanem), sekretär P. Jürgens (endine), abisekretär N. Rull (uus) ja seltsivanem A. Tohvri (endine laekur).

Edasi otsustati asutada abiandmise-, haiguse- ja matusekassa, mille juhatuse valiti 5-liikmeline: Esimees A. Suik, abiesimees J. Alla, laekur J. Anon, abilaekur Fr. Helstein ja asjaajaja P. Jürgens. Kassa ülesandeks on seltsiliikmeile abi anda toetuse näol, haiguse puhul ja liikme surma puhul teda matta aidata, kui tarvis. Kassa põhikapitali annab selts, milline peab Kassa nimel pangasseisma, kuna sissetulekuid hangib Kassa seltsiliikmeilt, kes vastavalt oma sissetulekuile on kohustatud maksma Kassasse teatavad %, millise suuruse määrab Kassa juhatuse. Liige, kes oma kohustusi Kassa vastu korralikult ei täida, kaotab õiguse saada nii Kassalt kui ka seltsilt abi.

Tõtt ja nalja.

Ideaalne naine kurt ja
tumm!

Türgi kurtummade vanapoiste ühing avaldas teadaande, milles öeldakse, et kõik ühingu liikmed igatsevad leida abikaasat, kuid nad on jõudnud veendumusele, et ideaalne naine peaks olema samuti kui nemad kurt ja tumm, et kindlustada tõelist õnne abielus.

Üldse olevat ainult kurdid ja tummad naised tõesti ideaalsed. Kõigist Türgimaa osadest tuleb nüüd abielupakumisi Istanbuli. Ühingu kaheldakse, kas need naised ka kõik tõesti on kurdid ja tummad — või teesklevad nad ainult seda, et tanu alla saada.

„Rahvaleht“.

Suurvürsti maiusroog.

1830. a. valitses Poolamaal Vene keisri Aleksander I. vanem vend suurvürst Konstantin. Poolakad polnud temaga aga sugugi rahul ning rääkisid sellepärast palju veidraid ja imelikka lugusid temast, millistest kõige hullem oli see, et suurvürst suure isuga rasvaküünlaid pidada sööma. See jutt ulatas ka Konstantini kõrvu ja see võttis nõuks selle jutu eietajaid vähe karistada. Ta kutsus neid enese juure dineele. Laual olid parimad söögid ja kallimad viinad. Dinee lõpul lausus korraka suurvürst:

„Nüüd tuleb viimaks minu kõige armsam toit.“

Teener asetab raske, kullase vaagna lauale ja suurvürst võttis ise kaane pealt.

Külalised kokkusid, kui nägid, et vaagen täis rasvaküünlaid oli.

„Uskuge,“ lausus veel kord suurvürst, „see on minu kõige armsam toit ja soovin, et see teile samuti maitseks kui minule!“

Sellepeale asetab ta ühe küünla oma taldrekule ja palus külalisi sama teha.

„See on ju võimatu, et ta selle võib alla neelata!“ kõnelesid külalised omavahel.

Kuid juba oli suurvürst oma küünla otsast tüki ära lõiganud ja suhu pistnud.

„Teie ei söö ju sugugi minu kallimat maiuspala! Katsuge ometi!“ sundis suurvürst. Ei jäänudki poolakatel muud üle kui halva mängu juures hea nägu teha ja küünlasse hammustada, mis kui kitt nende hammaste vahel pehmeks läks ja kui liim kinni hakkas.

Teisel päeval ütles suurvürst naerdes oma nõunikule: „Kahju, et sa ei näinud, missuguse näo poolakad rasvaküünlaid süües tegid! Ma ise lasin omale ühe suhkrust ja munavahust teha!“

Kingsepa töötoas.

Kingsep Leop. Tooto vaatleb ühe mehe toodud lagunenud saapaid ja lausub siis: „Need on vanad!“

„Mis vanad! Pole veel kolme ja poolt aastatki jalas olnud!“ pahandab tooja.

Misha.

Kuidas vahel mõnele õnn naeratab.

Läinud suvel mõned Tallinna noored kurtummad viibisid ühel pühapäeval linna ligi Stroomi mererannal. Palava ilma tõttu tekkis meestel janu. Pu-

deli limonadi lappimisel kukkus ühel sendine raha liiva sisse. Seda üles otsima hakates leiti liiva seest 35 senti, — aga ühesendine jäi kadunuks.

Õigustatud küsimus.

Maamees linnas olles astub tubaka-kauplusesse ja palub enesele piipusid näidata. Vaatab ja paneb lõpuks ühe enesele prooviks suhu.

Müüja kurjustama: „Kuulge, meil on kombeks, et piipu enne suhu ei pisteta, kui ta on osetud.“

„Imelik, kuhu neid siis pistetakse?“ imestab maamees.

Misha.

Teemajas.

Tulen linnast koju. Teel näen maja, mille ukse kohal silt „Teemaja“ ja astun sisse. Küsin teed.

„Ei ole!“ vastatakse. „Kas piima soovite?“

„Imelik, piima on ja teed ei ole. Kuid miks teil siis ukse ees sildil „Teemaja“ on kirjutatud ja mitte „Piimamaja“?“ vastan ja lähen oma teed.

Misha.

Tagaajamine.

Kuulsa murdmaajooksja Anoni ärisse murti sisse. Anon sai jaole ja hakkas varga tagaajamine. Lõpuks pöördub Anon tühjal tagasi.

„Kus varas?“ pärivad sõbrad.

„Varas oli kehv jooksja, mul aga oli hoog sees, jooksin tast mööda. Enne kui ümberpöörata suutsin, oli varas juba nurgataha kadunud!“ vastab Anon.

Misha.

Kliinikus.

Professor (üliõpilastele): „Minu härrad, vaadake seda inimest lähemalt, aga kui ma paluda tohin, ilma temalt midagi küsimata. Vaatamata tema otsekohele hädale, mis teda täna meie juure toob, ütelge: mis puudub temal? Vaadake tema suud ja ilmeterikkaid silmi. Otsekohe kindlaks teha tundemärgid ju ennast ei lase, kuid teil peab ju olema vähe arstlist pilku. — Teie ei saa aru? — Ükski teist ei näe midagi? — Kahju! — Noh, minu härrad, ma ei tunne teda rohkem kui teiegi, aga see inimene on kurtummu!“

Võõras: „Mitte mina, professori härra, see on minu vend, kes väljas ootab: kas pean ta sisse kutsuma?“ —

Peamurdmist.

6. Võtmemõistatus.

Auhinnaks „Kurt. Sõber“ 6 kuuks.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80

Ruutudes saame: 1—3. Eesti kirjanik-poliitik. 4—11. Puudub kurttumadel. 12—39. Ühendab kurttummi. 40—47. Atendaadi ohvriks langenud Euroopa riigimees. 48—56. Ühe kurttum-

made Seltsi esimees. 57—65. Ühe suurriigi president. 66—71. Ühe kurttummade seltsi nimi. 72—80. Vanaaja suurriik.

- I. 74 80 69 45 55 81 25 18 1 14 — 68 58 77 7 1 — 56 41 82 16 36 12
- II. 83 49 43 13 63 69 — 62 79 64 30 73 56 35 — 47 1 17 60 80 48 73 49
- III. 19 9 16 83 52 17 22 50 31 39 5 24 48 73 76 11 4 59 41 36 — 74 80 78 56
- IV. 23 80 39 6 71 — 62 1 42 83 18 2 — 44 77 69 76 — 36 79 81 73
- V. 57 80 62 75 56 78 73 — 19 49 81 73 8 84 83 9 — 23 1 50 74
- VI. 62 42 1 40 79 62 59 66 3 55 74 — 75 79 10 82 45 56 40 — 3 80 9 72

I. Taim. — Riik Euroopas. — Ebaõnnestunud Põhjanaba ekspeditsiooni juht. II. Vanaaja veesõiduk. — Riie. — Riik Euroopas. III. Vajalik asutis igale kurttummale. — Eesti minister. IV. Paneb leinama. — Ühe kurttummade seltsi nimi. — Autokuningas. — Toi-

duaine. V. Linn Itaalias. — Tuntud vaimulik Eestis. — Ühe naaberrigi rahuüksus. VI. Linn Kauges Idas. — Eesti minister. — Kasvab igalpool.

Lahendused ja lahendajate nimed ilmutuvad järgmises numbris.

7. Silp-arvmõistatus.

I. 1 2 2 3 2 4 5 5	VI. 1 2 3 4 5 6 7 3	XI. 1 2 3 4 5 6
II. 6 7 8 1 2 2 9	VII. 8 9 4 4 5 7 10 6	XII. 7 8 8 9 2 6 10
III. 10 11 4 4 7 8	VIII. 11 12 8 13 3 14 3	XIII. 3 11 12 4 6 13 1
IV. 12 13 10 2 9 14 11 10	IX. 12 14 4 12 6 7 10 6	XIV. 4 6 2 10 11 1
V. 8 7 10 15 16 8 5 5 9	X. 15 12 6 16 4 5 17	XV. 11 6 3 11 11 14 10

Al — ar — ar — ber — di — dus — ha — jää — kaa — kast — kum — maa — mas — me — mer — mi — min — mis — le — lek — lii — liin — raan — rak — re — res — ri — rul — sin — so — sum — te — to — tor — trei — tus — tus — ve — vi — ü — ük.

Antud silpidest koostada igasse ritta vastava tähendusega sõna, nii et igale numbrile vastab üks täht. Iga viie numbrirea kohta on maksev omaette arvmõistatuse meetod.

I. Lõuna-Eesti veneaegne nimi. II. Pealinn Euroopas. III. Kurttummadele tuntud koolijuht. IV. Omaette olek. V. Lõbutsemiskoht. VI. Tuntud järv Eestis. VII. Vaimu nägemine. VIII. Linn Eestis. IX. Ülem asi maailmas. X. Ministeerium Eestis. XI. Öppejõud. XII. Meri. XIII. Köögis tarvitav. XIV. Amet. XV. Ühe kurttummade seltsi esimehe eesnimi.

Ülesannete lahendused.

4. Silp mõi status.

Silpidest saame sõnad: 1. Pasun. 2. Ära. 3. Raudpuur. 4. Nimepäev, 5. Ugala, 6. Vaher. 7. Õli. 8. Rehi, 9. Ugaunia,

Linnade nimed: Pärnu, Võru, Narva, Riia.

5. Võtmemõi status.

Ruutudes saame: 1—16. Kurttummade Sõber. 17—23. Toompea. 24—33.

Jugoslavia. 34—46. Pat ja Patashon. 47—72. Pärnu Kurttummade Selts „Vaata“. 73—78. Univer.

I. Suik — Päts — Raha. II. Kurttummade Hääl. III. Peipsi — Ungari. IV. Kangelane — Konn. V. Õel — Kaval — Äbarik. VI. Head uut aastat.

Õigeid lahendusi saatsid: O. Suits, Tallinn.

Sissetulnud kiri.

Kurttummade Sõbra toimetusele!

Palun Kurttummade Sõbra toimetust järgmistele ridadele lahkesti ruumi lubada.

Eesti kurttummade seltsidele!

Olen 45 aastat kurttumme õpetanud. Töö oli raske küllalt ja saavutused ei olnud sagedasti mitte hiilgavad. Töövili näis õieti väike olevat. Aga mida vanemaks ma olen saanud, seda rohkem olen äratundmisele jõudnud, et töö on siiski kaunist vilja kannud. Endiste kasvandikega kokku puutudes on mul südamest rõõm olnud näha, kuidas nad on arenenud, kuidas nad igauks omal alal innuga töötavad ning ka kõige raskematel aegadel alla ei ole vajunud. Iseäranis on viimasel ajal nende seltsidesse koondumine, nende edasipüüdmine ja üksteise abistamine hoogu võtnud.

Kui veel omas ametis töötasin, ei jätkunud mul aega ega jõudu, endiste kasvandike heaks suuremat ära teha. Mul oli peale õpetamise ja noorte õppejõudude ettevalmistamise ka laialdase majapidamise, põllu-, aia- ja käsitööde järelevalve ja nende eest vastutus; seda kõik

riigiasutuses, kust päevakski ei tohtinud töö juurest ilma ülemapoolse loata lahkuda. — Trööstisin end sellega, et pärast kui puhkusele lähen, siis jätkub aega küllalt. Aega ongi nüüd küllalt, aga jõudu on õige vähe järele jäänud, iseäranis pikemateks sõitudeks. Saab näha, kui palju mul korda läheb, teid seltsides külastada.

Omal 70 sünnipäeval nägin, et teie mind siiski ei ole ära unustanud. See liigutas mind sügavasti. Lubage teid kõiki siin Kurttummade Sõbra läbi tänada, teie õnnesoovide, teie saadikute ja mälestusmärkide eest! Jõudu, õnne ja edu soovin teile edasitöötamisel. Vanad varisevad hauda, noored võitlevad edasi. Nii on elukäik.

V. Univer,

endine Riigi Kurttummadekooli juhataja.

Kirjavastused.

Misha. Karikatuurid ilmuvad edaspidi, Ruum ei lubanud neid nüüd kasutada. Mõistatuste juures kohe juurelisada lahendus, Muidu ei saa kasutada.

Tallinna Kurttummade Selts. Karikatuurid jäid ruumipuudusel välja. Palume saata nendele allkirjad, muidu on nad arusaamatud teistele. Pikemalt kirjas.

Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Vallikraavi 19. — **Tegevtoimetaja aadress:** sama. — **Rahasaadetised** saata tegevtoimetaja nimele. — **Tellimise hind:** aastas Kr. 2.75; 1/2 aastas Kr. 1.50; 1/4 aastas Kr. 0.75; üksiknumber 25 senti. Välismaale poole kallim. — **Kuulutuste hind:** 5 senti mm ühel veerul. — **Küsimused** hoitakse alal ainult sellekohasel soovil.